

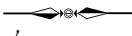
ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

א) לקמן י. כח: גג;
ב) רש"ל ויע"י רש"ש;
ג) רש"ל: כולו איך
מנייהו; ד) [שמות כח];
ה) פי' שכן דרכו לילך
ולהיזק. רש"ל, ו) [לקמן
טו.ו.] ו) רש"ל מ"ז וע"י
רש"ל.

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ולמאן
דלמך טו' לא איתפרש
היכא. ג"כ הוא בדף
הקודם:

רבינו הגנאל

ובולחו כי שדיית בור
בינייהו אחיך ברי מקרן
כו'. מה לשור ובור שדרכן
להזיק ושמיירתן עליך אף
אני אביא האש. מה לשור
שכן יש בו רוח חיים בור
ויכתיב שאין בו רוח חיים.
מה לבור שתחלת עשייתו
לנוק שור ויכתיב וחרו הדיון
כו'. וכן כולו. ואלא למאי
הילכתו? פלגינהו רחמנא.
ואוקמה רבא להילכותיהו.
קרן לחלק בין תמה
למועדת. שן ורגל לפטורין
ברשות הרבים. בור, לרבנן
לפטור בו את הכלים. ור"י
יהודה לפטור בו את
האדם. אש, לרבנן לפטור
בו את הטמון כדבענן
למימר לקמן. לר"י יהודה

לכבוד רחמנא פסי'. שור ומצעה ותימי אש מניייהו דכי פרכת
מה לקרן שכן כוונתו להזיק איכא למימר שן תוכיה מה לשן שיש
הנאה להזיקו קרן יוכיה ולכך דלמך מצעה זה אדם תימי הכי כי
פרכת מה לשור שכן כוונתו להזיק תלמך צלש אדם יוכיה שאפילו

אין כוונתו להזיק חייב כדתנן [לקמן
דף כו.]. אדם מועד בין ער בין ישן
מה לאדם שכן חייב בצרעה דברים
שור יוכיה הלך השוה שבהן שדרכן
להזיק ושמיירתן עליך אף אני אביא
אש: דבר אמר חדא מסרתי נמי לא
אסיא. ללא ראי קרן ומצעה שיש
בהן רוח חיים כהרי אש כו': ונולדו
כי שדים צור זניייהו אסיא. אי
כתיב צור וחדא מהנך אמיה כולוהו
[מההוא ומאידך] צלד השוה דאי
כתיב צור וקרן אמיה שן מניייהו הכי
מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב
שן שדרכו לילך ולהזיק לא כל שכן מה
לצור שכן תחילת עשייתו עומד לנוק
תלמך צשן קרן יוכיה מה לקרן
שכן כוונתו להזיק צור יוכיה וחרו
הדיון הלך השוה שבהן שדרכן להזיק
וממוקך כו' אף אני אביא שן וכן רגל

מקרן וצור דכי פרכת מה לצור שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך
צרגל קרן יוכיה מה לקרן שכן כוונתו להזיק צור יוכיה וכן אש מקרן
וצור ככולן תחילת הדיון מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב אלו
כולן שדרכן לילך ולהזיק לא כ"ש מה לצור שכן תחילת עשייתו כו'.
וכן אי כתב רחמנא צור ושן אמו כולוהו איך נמי לצר מקרן צהאי
דינא מה צור שאין דרכו לילך ולהזיק חייב רגל ואש לא כל שכן וכן
אדם מה לצור שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך צכל אלו שן תוכיה
מה לשן שכן יש הנאה להזיקו תלמך צכל אלו צור תוכיה הלך השוה
כו' אף אני אביא כל אלו אצל קרן לא אמיה מניייהו דאיכא למיפרך
מה להלך השוה שצבור ושן שכן מועדים מתחילתן תלמך צקרן. וכן אי
כתיב צור ורגל אמיה כולוהו מהא דינא דצור לצר מקרן דכי פרכת
מה לצור שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך צשן ואש ואדם רגל יוכיה
מה לרגל שכן הזיקו מצי דכל שעה היא מהלכת תלמך צכל אלו צור
יוכיה וחרו הדיון הלך השוה כו' אף אני אביא כל אלו אצל קרן לא
אמיה דמה להלך השוה שבהן שמועדיו מתחילתן תלמך צקרן. וכן אי
כתב צור ואש הוא אמו איך צהאי דינא מצור וכי פרכת מה לצור
שכן תחילת עשייתו לנוק תלמך צרגל ושן ואדם אש תוכיה מה לאש
שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי לה כגון עגלים כלים
ואצנים תלמך צשן שאינה מועדת אלא לדבר הראוי לה צור יוכיה
שאינו מועד אלא לדבר הראוי לה דבר שאינו ראוי לה מאי ניהו אדם
דכתיב [ו] ופל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים [לקמן כח:] דלם
נפל צבור אדם וכלים פטור בעל הצור הלך השוה שבהן כו' אף
אני אביא שן ואמו אדם ורגל צפלגי דינא דכי אמרת אש תוכיה
ליכא למיפרך מה לאש מידי אצל קרן לא אמיה דמה להלך השוה
צבור ואש שכן מועדים מתחילתן. ולהכי נקט רבא צור דמהו מאידך
לא מצי למימר כי שדית חד זניייהו אמו כולוהו מההוא ומחד מאידך
דהא מכל תרי מניייהו לא הוה אמו לא קרן ולא צור קרן מאש
ורגל ושן ואדם לא דמה לכולוהו שכן מועדיו מתחילתן וצור נמי
לא אמיה דמה לכולוהו שכן דרכן לילך ולהזיק. ואי קשיא לך לימא
כי שדית קרן זניייהו אי נקט קרן איכא תרי דלא אמיה מינה ומחד
מאידך דאי נקט או רגל או שן או אדם צהדי קרן לא אמיה אש
מניייהו דפרכינן מה להלך השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן צור
נמי לא אמיה מניייהו ואי נקט אש צהדי קרן לא אמיה שן וצור
מניייהו דכי פרכינן מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראוי לה
כגון כלים תלמך צשן דפטור על הכלים כדתנן צמתנינן [לקמן יט.]. ליכא
למימר קרן יוכיה וצור נמי לא אמיה מניייהו שכן דרכן לילך ולהזיק
מה שאין כן צבור: ולמאן דאמר כו'. לא איתפרש [וא] היכא:

להלכותיהו. למה שיש צוה מה שאין צוה: לפטורין צרשות הרבים. דכתיב צוה [שמות כב] וצער צשדה אחר דלא חייבין אלא צרשות הניזק;
פלוגתא דרבי יהודה ורבנן לקמן צשילהי פרק שור שנגח את הפרה [ג.]. ודרשה צבור נראה צעיני דכדי נסיד לה דהא צור איצטריכא ליה
למיכתב דהא מכל תרי מניייהו לא נפק דכולוהו דרכן לילך ולהזיק לצר מצור אלא אידי דרשי להלכות האחרים נקט לה נמי: לפטור
צו אש האדם. כדדרשינן [לקמן כח:] שור ולא אדם: אדם. להכי כתביה רחמנא: לחייבו צארעצה דברים. זער ריפוי שבת וצושת משא"כ צכל
הני: לפטור צו אש הטמון. שאם היו צגדים טמונים צגדיש פטור המציער דכתיב ציה [שמות כב] או הקמה ודרשינן צשילהי הכונס
לאן לדיד [לקמן דף טו.]. מה קמה צגלוי אף כל גלוי לאפוקי טמון דלא מה שאין כן צשור וצור ומצעה ורבי יהודה קא פליג התם:
לאתוי

כי שדית בור בינייהו אתיה בולוהו. מה שפי' הקונטרס דשן אמיה
מצור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראוי
לה בין שאין ראוי לה תלמך צשן שאין מועדת לאכול אלא צראוי
לה וקשה דלא אשכתן שאינו ראוי צשן דלם אכלה דבר שאין ראוי
לה לא הוה תולדה דשן אלא תולדה
דקרן כיון דאין הנאה להזיקה ואי
משכתת צשום ענין ילף מאש
דמתחייב אף צאין ראוי ונראה דשן
נמי אחי צפלגא דדינא או מאש
לחודיה ומניה י"ל לפירוש הקונטרס
דשפיר פרכינן פירכא דלא שייכא צשן
דכהאי גוונא פריך צהחובל [לקמן
דף פח.]. גבי עזר ואשה מה לאשה
שכן אינה צמילה אף מה שפירש צור
יוכיה שאין מועד לדבר שאין ראוי לו
אלא ממייתה ולא ממוקין ועוד אטו
משום דפטור אדם חשבו אין ראוי
והלא צלש נמי פטור טמון ועוד דלקמן
[דף טו.]. גבי חומר צשור מצבור אין
מואל לרבי יהודה דמתחייב על נזקי
כלים צבור אין ראוי צצור והא
משכתת ליה אדם אלא נראה דלדם

נמי חשבו ראוי לצור דלראוי למוות צהצלא אצל כלים חשיב ליה לקמן
אין ראוי דלא מוקא לכו הצלא ואע"פ דכלים חדמי מפקעי צהצלא
דלמך צסוף פרק הפרה לקמן [דף נד.]. מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים
צהצלא וא"ת והיכי אחי אש מצור וחד מאיך מה לאיך שכן אין כח
אחר מעורב צו תלמך צלש דכח אחר מעורב צו דהוי קולא מדפריך
צסמוך גבי אצנו וסכיננו ומשאו מה לצור שכן אין כח אחר מעורב
צו י"ל דצור שנגעה צלא כח אחר חמור מאצנו וסכיננו שלא הזיקו
צהליכתן אלא צצת דניייהו ולא נעשו צור אלא ע"י כח אחר אצל
אש שהולך ומזיק וצליכתו ע"י כח אחר חמור מצור שאין הולך
ומזיק אלא צמקומו והא דקאמר צסמוך אש תוכיה שכן כח אחר
מעורב צו חייב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב צו וחסדי ליה כאלו
צעלמו עושה את הכל וחייב משום חיצוי ה"נ אע"ג דכח אחר מעורב
צו חשודים כאלו צצעלמו עושה את הצור הזה צלא כח אחר אי נמי
היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב צו דידיה [חמור יומר
שע"י זה הולך ומזיק למרחוק מה שאין כן צאצנו וסכיננו ומשאו וא"ת
והיכי אמו כולוהו מאש וצור מה לאש וצור שכן מעשיו גרמו לו
כדמפרש לקמן גבי צור המתנגגל ואש נמי מעשיו גרמו לו שהדליק
האש וי"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שהרוח מסייעו וא"ת
מצור ואדם נמי היכי אמו מה לצור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל
דלמו מצור ואדם ישן או נופל מן הגג צרוח שאינה מצייה דחייב
כדאמר לקמן צסוף פרק שני [דף טז.]. וא"ת מצור ורגל היכי אחי
מה לצור ורגל שכן הזיקו מצי דלקמן חשיבין צור הזיקו מצי וי"ל
דאין צור הזיקו מצי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר
חומרא אחת ששוה צצור וכותל ואילן: ש"ב מועדין וכו'. אין
לפרש שמשלמין נוק שלם דלם כן קרן נמי אמיה כיון דלא כתיב אלא
מפרש ר"מ דמועדיו מתחילתן היינו שדרכן להזיק משא"כ צקרן דסתם
שוורים צצוקת שימור קיימי למ"ד [פלגא דניוקא קנסא ולמ"ד דלרצה
קרן עדיפא היינו למ"ד דפלגא ניוקא ממונא שדרכו להזיק ולא קיימי
צצוקת שימור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היכא:
[ג] אהלכותיהו. הוה מצי למימר דכולוהו איצטריך למיכתב
דאי לא כתיב אלא הוה נפקא מחד מהנך
וצור הוה פטרי צוה כלים ואי יליף מחד מהנך ומאש הוה פטרי צוה
טמון ומתני' לא קתני אלא להגדיל תורה ויאדיר: ב"ר אצפור בו
את הבריים. אגב אורחיה נקטייה דצור לא אחי מכולוהו:
אש אצפור בו את הטמון. הוה מצי למימר לחייב צו את הכלים דלש
לא אחי מצעלי חיים אלא מחד מניייהו וצור דפטור צו את הכלים:
אי

לו א מיי פ"ב מהלכות
מוקי ממון הלכה א
סמג עשין פט טו"ע ח"מ
ס' שפט סעף ו:
לח ב מיי שם פ"א הלכה
ה סמג שם טו"ע
שם סעף צ וסעף ט:
לג ג מיי שם הלכה ח
טור ש"ע שם סעף
טו:
ב ד ד מיי שם פ"ג
הלכה א סמג שם טור
ש"ע ח"מ ס' מי סעף
כא:
בא ו מיי פ"א מהל'
חובל ומזיק הלכה א
סמג עשין ע טו"ע ח"מ
ס' תנ סעף ג:
בב ז מיי פ"ד מהל'
מוקי ממון הלכה ח
סמג עשין פט טו"ע ח"מ
ס' תנ סעף ג:

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ו.

עין מושפט
נר מצוה

בד א מיי פ"ד מהל'
מקי ממון הלכה ח
סמג עשין סט טו"ע ח"מ
סי' מ"ח סעיף ב'
בד ב ג מיי פ"ג
מהלכות זקי ממון
הלכה ב ג סמג עשין ע
טו"ע ח"מ סי' מ"ח סעיף
א:
בד ד מיי שם טו"ע
שם סעיף ג:
בד ה מיי שם הלכה יג
סמג שם טו"ע ח"מ
סי' מ"ד סעיף ב':

(א) נעיל ג: לקמן כח: לא:
מח: (ב) לקמן יט: א:
א נדושי ה: כח: וי"ג:
(ד) לקמן כ, (ה) נש"ג:
מח"א, (ו) ידן ג: ד"ה
משורר, (ז) ז"ל דפרי"ט,
(ח) ז"ל המגלגל, (ט) נש"ג
במסופות ד"ה שר"ג, (י) ז"ל
מקי,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מה לבור שכן
שלא ברשות דאפי' עשאו
ברשות ע"י לקמן כח ע"ג
מופ' ד"ה ה"מ:

מוסף רש"י

כולם מבורו למדנו. כל
תקלה בור הוא ואפי' דלא
הפקי (וע"ז ב.), כל אלו
שאמרו. הממס מותרין
לקלקל כרה"י, ואלו הן
פותרין ביבוחיהן. לקלה
שופקן שלחן כרה"י ט',
צב ליער תקלה שופקן
של מי שממס הבית לה"ר
(לקמן ל.).

רבינו הגנאל

לאיתווי ליהבה נירו
וסכסכה אבנו. סיס' הצד
השוה שבהן בור. לאיתווי
מאי, אמ' אביי לאיתווי
אבנו וסכנו ומשאו
שהניחן בראש הגג ונפלו
ברוח מצויה והזיקו בתר
דנייח. אבל בהדי קאזולי
נזקי לא איצטרבא ליה
דנייחו אש, אלא אפי' בתר
דנייח. רבא אמר לאיתווי
בור המתגלגל כו'. רב
דאדא בר אבהו אמ'
לאיתווי הא דתניא כל
אלו שאמרו פותרין
ביבוחיהן וגורפין
מערותיהן בימות החמה
אין להן רשות, בימות
הגשמים אפי' שיש להן
רשות אם הזיקו חייב
שלם. ומקום חלוקת רב
ושמואל כבר פירשנוהו
למעלה.

לאסויי ליהבה נירו. שאם ליהבה האש חרישמו של חצירו או סכסכה אבנו חייב. בצבנים שייך לשון סכסוך שלא נשרפו לגמרי אלא סכסכה ונדבקה האש בהן וסכסכה מעט כדלמרינן (חולין דף י"ד:). גבי פגימת סכין מסוכסכת מרוח אחת שלא נפגמה מצ' לדדין לגמרי. ולהכי כתב אש לחייבו בהני דנפקא לן התם (לקמן ט:). מאו השדה ללא שמעינן מהניך דמתמיתין הא מילתא דליחייב צדבר שאינו ראויה לה כגון הכא שאין עיקר אש כבד: **האז השוה שבהן שדרין להזיק כו'.** דמשמע אף כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך ומאי מליא לאתווי: היינו אש. דמולדה דאש היא דמאי שנה אש מינה שכן כח אחר מעורב בהני נמי כח אחר כו': **צבר דנייח.** מוקי צבן שור או תמור: **אי דאפקריה צין לרב צין לשמואל.** דפליגי (בהפקר) צפ' המניח את הכד (לקמן דף כח:): **היינו בור.** דתרווייהו אמרי כל תקלה שהפקיר נפקא לן מבור דחייב דמי היכי דמיוצא לצור הוא כרה"ר דהוי הפקר כדלמרינן צפ' שור שנגח את הפרה (לקמן דף ט:). שעל עסקי כרייה ופתיחה צבה לו אף כל תקלתו שהפקיר חייב דאש נמי תחילת עשייתן לנזק דהוה ליה לאסוקי אדעתיה דסופו ליפול ברוח מליה: **אש פוקיה.** והיינו דנקט צממני' הצד השוה: **שן דרבו לילך כו'.** אבל אלו לא הזיקו בהליכתן אלא השור והתמור נתקל בהן: **וחור צה דיון.** דליכא למפקר זה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו ואמאי צבצד השוה דמתמיתין: **צורו המתגלגל.** כגון הניח אבן כרה"ר וצעודה במקומה לא הזיקה וגלגלה רגלי אדם ובהמה למקום אחר והזיקה שם: **אי צבדי דאולי מוקי כו'.** לא גרס והכי גרסין **הכי דמי אי דאפקריה צין לרב צין לשמואל כו': מעשיו.** כרייתו גרמה את הזיקא אבל מעשיו של זה לא הזיקו אלא רגלי אדם ובהמה שגלגלוהו: **שור יוכיה.** שאין מעשה צעלים גרמו הזיקא אלא ממונו הזיק והיינו הצד השוה דנקט צממיתין: **כל אלו שאמרו.** וקמשיב ואזיל להו אלו הפותקים ציצומיהם וגורפים מערותיהם כלומר כל אלו שאמרו חכמים שיש להן רשות להשליך מזקיהן לרה"ר ואלו הן פותרין ציצומיהן פותרין ציצומיהן המקלחים שופכים ששופקין מתלחיהן לרה"ר: וגורפין מערותיהן. ומשליכין וצליהן לרה"ר:

לאסויי ליהבה נירו וסכסכה אבנו: הצד השוה שבהן: לאתווי מאי אמר אביי בלאתווי אבנו סבינו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו היכי דמי אי בהדי דקא אזלי קא מזקי היינו אש שנה אש דכה אחר מעורב בו וממונך ושמירתו עליך הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך ואלא בתר דנייחי אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור מאי שנה אש שכן תחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך הני נמי תחילת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך אלא דלא אפקרינהו לשמואל (דאמר יבולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמו לצור מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו תאמר בהני שכח אחר מעורב בהן אש תוכיח מה לאש שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח וחור הדיון רבא אמר לאתווי יבור' המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה ה"ד אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור מאי שנה אש שכן תחילת עשייתו לנזק ושמירתו עליך הני נמי תחילת עשייתן לנזק ושמירתן עליך אלא דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לצור מה לצור שכן מעשיו גרמו לו תאמר בהני שאין מעשיו גרמו לו שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח (וחור הדיון לא ראי זה כראי זה רב אדא בר אבהו אמר לאתווי הא דתניא כ"כ כל אלו שאמרו פותרין ביבוחיהן וגורפין מערותיהן בימות החמה אין להם רשות בימות הגשמים יש להם רשות אע"פ שברשות אם הזיקו חייבים לשלם היכי דמי אי בהדי דקאזולי מוקי כחו הוא אלא בתר דנייח היכי דמי אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל היינו בור מ"ש בור דתחילת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך הני נמי תחילת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך אלא דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לצור מה לצור שכן שלא ברשות תאמר בהני דברשות שור

אי לרב דאמר כו'. לא גרסין כדפירשנו לעיל: **מה לצור שכן אין כח אחר מעורב בו.** למאי (דפריך ללא חשיב אש מעשיו גרמו לו לפי שהרוח מסייע לו ה"מ למפרך הכא מה לצור שכן מעשיו גרמו לו תאמר בצבנו וסכינו אלא לפי דפירכא שכן אין כח אחר מעורב בו חשיב טפי דהשתא ליכא למימר שור יוכיח אלא אש גרידא ולקמן גבי צור המתגלגל פריך מה לצור שכן מעשיו גרמו לו ללא שייך התם שכן אין כח אחר מעורב בו דהכי ניימא תאמר צור המתגלגל שכן כח אחר מעורב בו דמשמע ללא היו צור אלא על ידי כח אחר וזה אינו שהרי נעשה צור צבא כח אחר משמיתו כרה"ר: **לאיתווי בור המתגלגל.** צכל הספרים כתוב אי צבדי דקא אזלי קמוקי צין לרב צין ופירש הקונטרס ללא גרס ליה וטעמא משום דלמרינן לקמן צממיתא (דף ט:): אין דרכן של צבי אדם להצטונן צדרכים וצעל התקלה נמי אין לחייבו מטעם אדם המזיק אלא משום דחשיב כרוח מליה והוי אשו ואין למוחקו צבציל קך דלענין כדי שלא ילכו כ"כ צחוקן שיתמו ויזיקו דרכו להצטונן שפיר ולהכי פריך כחו הוא ויתחייב המתגלגל הכל ולא צעל התקלה ואע"ג דלגבי כלב שנטל הסכרה והלך לגרש כו' (לקמן דף טא:): ופריך בגמרא (ד' גג.) וליחייב צעל הגחלת נמי שהוא צעל התקלה היינו משום דכלב לאו צר דעה הוא אבל הכא (ה) המקלקל צר דעה הוא מדע דאם הדליק אש וצא אחר ושרף טלית חצירו או חפר צור וצא אחר ודחף שור חצירו למוכו אין סברא שיתחייב צעל הצור או צעל האש והמתגלגל צבציל צממיה אש הזיק צבדי דאולי יתחייבו צממיה צעל הצממיה וצעל התקלה והא דלמרינן לקמן צממיתא שדרק לצור לענין זקין כולן חייבין דמשמע אפילו צעל הצור כריך לומר דמיידי אדם צבא כוונה דכיון דאין כוונה כלל חייב צעל הצור כמו האדם והא דלמרינן (סג) לענין ד' דברים ודמי ולדות אדם חייב הא ד' דברים היינו נזק לער וריפוי וצבת אבל צומת אין חייב עד שיתכוין כדלמר בהסובל (לקמן ד' טו.) ולא הוי כארבעה דברים דלעיל דהתם לא חשיב נזק והא דלמר (לקמן גג:) לענין כופר ושלשים של צבד שור חייב ז"ל דהיינו דוקא צכוונה אע"ג

דלא הוי דומיא דאדם דצבאל צכוונה ליכא כופר ושלשים של צבד כדאי' צבילה שור שנגח ד' וה' (לקמן ד' מג.): **מה לצור שכן שלא ברשות.** דלפילו עשאו צרשות ואח"כ הפקיר כיון שהפקיר היינו שלא צרשות: **תאמר** בהני דברשות שור יוכיח. וא"ת למ"ד תנא שור לרגלו היכי קאמר שור יוכיח דצרשות חייב והא רגל לא מיהייב אלא צרשות הזיק וזש אין לו רשות וי"ל כגון שהלך כרה"ר והתמז והזיק כרה"י דחייב כדלמרינן לקמן (דף יט:). (שייך לע"ז) ה"ג **הבור'ל** והאי' שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מ'שלא. וכן כתוב בספרים של רש"י וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אותם דכתוב צהו חייב לשלם לא נהירא דכיון דצבאל הזהירו חייב לא יתכן להקל עליו לפוטרו ממה שמוהירין אותו ולסתור: **אי דאפקרינהו בין לרב בין לשמואל** היינו בור. וא"ת והא משמע לקמן צממיתא (ד' טו.) דלכ"ע המפקיר נזקי לאחר נפילת אונס דפטור והאי נמי אונס הוא דצבנן ונטיעה שעשה לא פשע כלום וי"ל כיון שהזהירו לקן ולסתור שלא יזיקו ועבר הזמן הוי פושע והוי כמפקיר (נכסיו לאחר נפילת פשיעה:

דייננו בור. לכאורה נראה דמיידי כשהזיקו כותל ואילן צשעת נפילה גופה ואפי' מלמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צבדי דקאזולי קמוקי היינו אש ועוד דאי צבדיק דלאחר נפילה מיידי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דאי"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקן כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דצור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמד מבור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מוזק במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי

דייננו בור. לכאורה נראה דמיידי כשהזיקו כותל ואילן צשעת נפילה גופה ואפי' מלמה ליה לצור מדלא קאמר הכא אי צבדי דקאזולי קמוקי היינו אש ועוד דאי צבדיק דלאחר נפילה מיידי אמאי פטור מלשלם הלא כיון שנפלו מיד היה לו לסלקן ועוד דאי"כ לא היה ליה למיתני לקון ולסתור אלא נתנו לו זמן לפנותו ולסלקן כיון דצהזיק דלאחר נפילה איירי אע"ג דצור אין הולך להזיק ואלו הולכים ומזיקין יש לנו ללמד מבור דעדיף הויק דידהו שהולכים ומזיקין מבור שאינו הולך ומזיק אלא מוזק במקומו ונראה דצהזיק דלאחר נפילה נמי